

Bangkok Art Museum Foundation

นิทรรศการงานเขียนเส้น
ของ
เพื่อ หริพิทักษ์
ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์
EXHIBITION OF
FUA HARIBHITAK'S DRAWINGS

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ เพื่อได้เดินทางกลับมายังประเทศไทย และเนื่องจากความรู้สึกชื่นชมที่มีต่อศิลปินโบราณในขณะที่เขาพักอยู่ในอินเดียตัวเอง ได้กระตุ้นเตือนให้เขาคิดลอกภาพเขียนสีบนฝาผนังโบราณของอียิปต์ สุโขทัย และเพชรบุรี ซึ่งตกอยู่ในสภาพเสียหายไม่ได้รับการบำรุงรักษาที่ถูกต้องตามวิธีการอันสูงส่งสลายไปในเร็ววันได้ในเวลานั้นไม่มีผู้ใดหรือมีก็น้อยเต็มทีที่คิดว่างานคิดลอกภาพเขียนโบราณของเพื่อนเป็นสิ่งที่มีความควรกระทำ ปัจจุบันนี้ทุกคนต่างก็เห็นความสำคัญของงานคิดลอกภาพเขียนโบราณซึ่งสูญหายไปในช่วงว่างสิบปีที่ผ่านมาของศิลปินผู้นี้

ศิลป์ พีระศรี

Rama IX Art Museum Foundation

นิทรรศการ

งานเขียนเส้นของเพื่อ หริพิทักษ์
ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหอศิลป์

ถนนเจ้าฟ้า พระนคร

๒๔ เมษายน - ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๓๓

EXHIBITION

OF FUA HARIBHITAK'S DRAWINGS

AT THE NATIONAL GALLERY

CHAO FA ROAD, BANGKOK.

APRIL 24 - MAY 24, 1990

จัดโดย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

กรมศิลปากร

มูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป

มูลนิธิ
หอศิลป์แห่งชาติ
RAMA IX ART MUSEUM FOUNDATION

อภินันทนาการจาก

CON-tempus
THE BANGKOK ART CENTER

301-0348-04-1990

8-CAT-2-0234

คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ มีความยินดีที่ได้ร่วมมือกับมูลนิธิเสรีไทยโกเศศ-นาคะประทีป และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหอศิลป์ กรมศิลปากร จัดแสดงนิทรรศการภาพเขียนเส้นของอาจารย์เพื่อ หริพิทักษ์ศิลปินอาวุโส ผู้ซึ่งได้รับคัดเลือกเป็นศิลปินแห่งชาติในปีแรกที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้ดำเนินการความเป็นศิลปิน ความเป็นครูและความเป็นนักอนุรักษ์ศิลปกรรม มีอยู่อย่างพร้อมมูลในตัวของท่านอาจารย์เพื่อ นับได้ว่าท่านเป็นปูชนียบุคคลที่ยุขรุ่นหลังควรจะได้ยึดถือเป็นแบบอย่าง

ภาพเขียนเส้นของอาจารย์เพื่อที่แสดงในคราวนี้ ท่านได้เขียนไว้แต่ครั้งขึ้นไปสำรวจศิลปกรรมทางภาคเหนือตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๗ ภาพดังกล่าวมีคุณค่าสำคัญยิ่ง ด้วยเป็นงานชั้นครู มีความงามและทรงคุณค่าในฐานะเป็นงานศิลปะ นอกจากนี้ยังมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ศิลปะ ด้วยหลายสิ่งหลายอย่างชำรุดเสียหายไปหมดแล้ว ยังคงเหลืออยู่ก็ที่ท่านได้เก็บบันทึกไว้เป็นภาพลายเส้น (และที่คัดลอกจากของจริงอีกจำนวนมาก) ให้เรารุ่นหลังได้รู้และเห็นผลงานของอดีตสมัย นับได้ว่าท่านเป็นผู้ที่ช่วยเชื่อมโยงคุณค่าอันดีงามของอดีตมาสู่ปัจจุบัน ซึ่งก็หวังว่าในรุ่นนี้จะได้ถ่ายทอดไปสู่อนาคตต่อไป

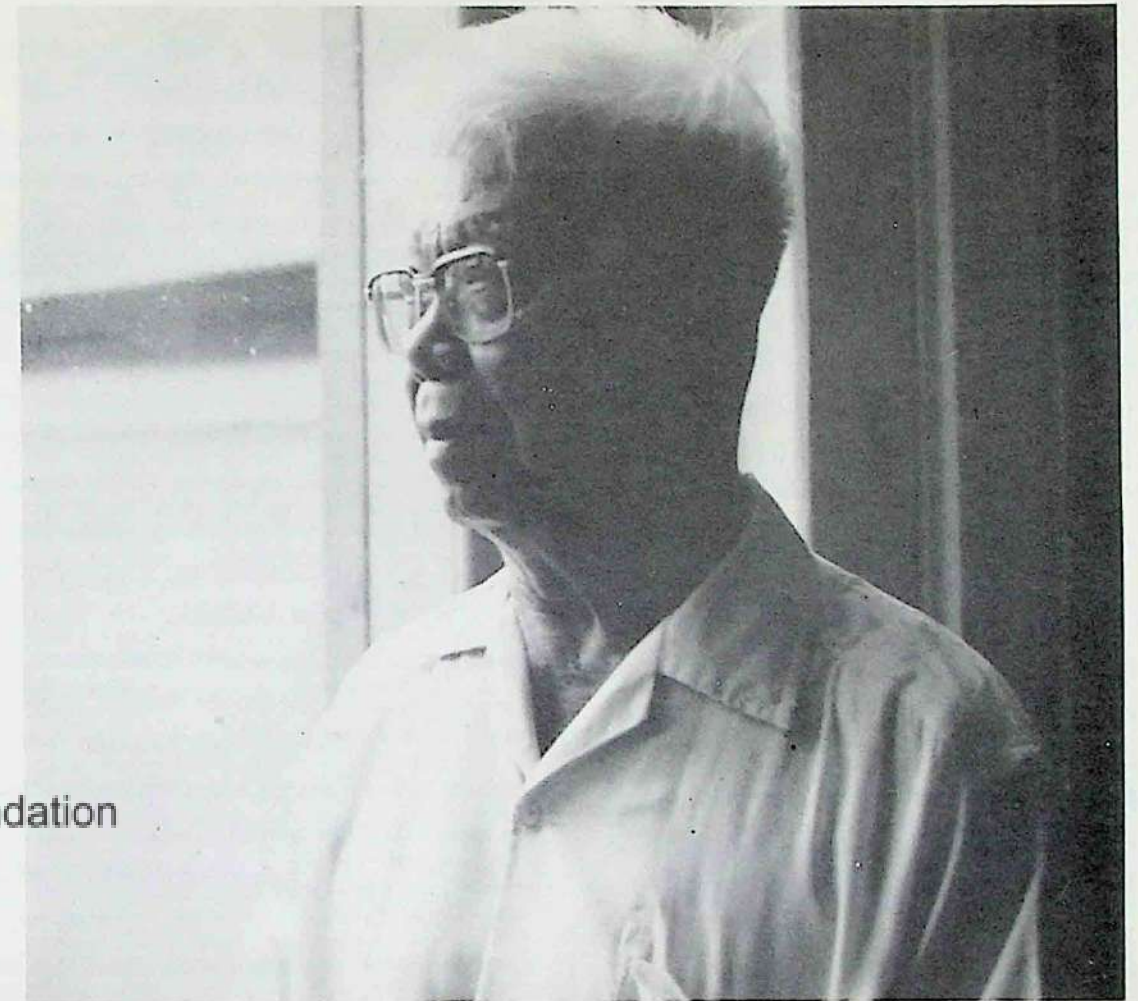
การจัดงานแสดงนิทรรศการครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีก็เพราะความร่วมมือจากฝ่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะมูลนิธิเสรีไทยโกเศศ-นาคะประทีป ซึ่งได้มีกิจกรรมร่วมกับทางสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งได้รับความอนุเคราะห์จากกรมศิลปากร ที่ได้อุดหนุนค่าใช้จ่ายและเอื้อเฟื้อสถานที่ อันได้แก่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหอศิลป์ ถนนเจ้าฟ้า พระนคร เป็นที่จัดแสดงผลงาน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ประจำพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหอศิลป์ ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะทุกท่านทุกฝ่ายต่างก็ตระหนักในคุณค่าและน้ำใจไมตรี ที่อาจารย์เพื่อ หริพิทักษ์ ได้มีต่อวงการศิลปะและส่วนรวมมาตลอดชีวิตของท่าน

ในนามของคณะกรรมการจัดงาน รู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างยิ่ง ที่ได้มีโอกาสจัดงานแสดงนิทรรศการผลงานค้นคว้าของอาจารย์เพื่อ หริพิทักษ์ และที่เป็นเกียรติยิ่งกว่านี้คือได้มีโอกาสจัดในวาระอันเป็นมงคล ที่อาจารย์เพื่อท่านจะมีอายุบรรจบครบ ๘๐ ปีบริบูรณ์

ขออำนาจแห่งคุณพระรัตนตรัยและผลบุญคุณศล ตลอดจนกรรมกิจที่อาจารย์เพื่อท่านได้บำเพ็ญต่อประเทศชาติ จงเป็นพลปัจจัยเกื้อหนุนให้ท่านมีอายุยืนยาว เพื่อเป็นหลักชัยสำหรับศิษยานุศิษย์ ตลอดจนผู้สนใจทางด้านศิลปวัฒนธรรมเทอญ

ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง

เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ข้าพเจ้าทำศิลปะด้วยใจรักใจเลื่อมใสและจริงใจ
มิได้ทำไปเพราะใ้ยแห่งอามิส ข้าพเจ้าทำศิลปะ
เพื่อ ศึกษาค้นหาความจริงในความงามอันเร้นลับ
อยู่ภายใต้สภาวะธรรมา

ผลงานอันเกิดจากกำลังกายกำลังความคิด และ
กำลังใจของข้าพเจ้า ขอน้อมอุทิศให้ ท่านอาจารย์
ทั้งหลายของข้าพเจ้า

เพื่อ หริพิทักษ์

My life is art. I do it because I love it and of it I am a humble devotee. Neither material or honorific reward I expect from my work which I do with utmost sincerity trying to capt the essence of beauty of Nature.

F.H.

ประวัติเพื่อ หริพิทักษ์

เกิด ๒๒ เมษายน ๒๔๕๓ ที่อำเภอรามบุรีบุรี อนุบุรี
การศึกษา ระดับประถมศึกษาที่วัดสุทัศน์
ระดับมัธยมศึกษาที่วัดเบญจมบพิตร และ
วัดราชบพิธ
๒๔๗๔ ศึกษาศิลปะที่โรงเรียนเพาะช่าง
๒๔๗๙ ศึกษาศิลปะที่โรงเรียนประณีตศิลปกรรม
กรมศิลปากร
๒๔๘๓ ศึกษาศิลปะที่มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์
ณ สันตินิเกตัน ประเทศอินเดีย โดยทุน
ของม.ร.ว.ถนอมศักดิ์ กฤดากร
๒๔๙๗-๒๔๙๙ ศึกษาต่อ ณ ราชบัณฑิตยสถานกรุงโรม
(Accademia de Bella Arts di Roma)
โดยทุนรัฐบาลอิตาลี
๒๕๐๓ ไปร่วมประชุม ไอ.พี.เอ. ที่เวียนนาและ
ไปดูงานต่อที่ลอนดอน, ปารีส, อินเดีย
การแสดงผลงาน
๒๔๘๙ การประกวดของคณะศิลปินแห่งชาติ
กักกันอินเดีย
๒๔๙๑ แสดงภาพคัดลอกภาพเขียนโบราณ ณ
สถานทูตไทย ลอนดอน
๒๔๙๒ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๑
หอศิลป์ กรมศิลปากร
๒๔๙๓ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๒
หอศิลป์ กรมศิลปากร
๒๔๙๔ การแสดงภาพคัดลอกภาพเขียนโบราณ
มหาวิทยาลัยศิลปากร
๒๔๙๖ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๔
หอศิลป์ กรมศิลปากร
๒๕๐๐ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๘
หอศิลป์ กรมศิลปากร
๒๕๐๒ แสดงงานร่วมกับการแสดงศิลปกรรม
แห่งชาติ ครั้งที่ ๑๐ หอศิลป์ กรมศิลปากร
๒๕๑๐ แสดงงานเดี่ยว หอขวัญ กรุงเทพฯ
๒๕๒๔ แสดงงานเดี่ยว ณ พิพิธภัณฑ์สถาน
แห่งชาติ หอศิลป์ กรมศิลปากร

รางวัล

๒๔๘๙

๒๔๙๒

๒๔๙๓

๒๔๙๖

๒๕๐๐

๒๕๐๐

๒๕๒๓

๒๕๒๖

๒๕๒๘

๒๕๒๙

การทำงาน

๒๔๙๐-๒๕๑๒

๒๕๒๒

ปัจจุบัน

รางวัลที่ ๑ และที่ ๒ การประกวดของ
คณะศิลปินแห่งชาติกักกัน อินเดีย

เกียรติคุณอันดับ ๑ รางวัลเหรียญทอง
ประเภทจิตรกรรม การแสดงศิลปกรรม
แห่งชาติ ครั้งที่ ๑

เกียรติคุณอันดับ ๑ รางวัลเหรียญทอง
ประเภทจิตรกรรม การแสดงศิลปกรรม
แห่งชาติ ครั้งที่ ๒

เกียรติคุณอันดับ ๓ รางวัลเหรียญทอง
แดงประเภทจิตรกรรม การแสดงศิลปกรรม
แห่งชาติ ครั้งที่ ๔

เกียรติคุณอันดับ ๑ รางวัลเหรียญทอง
ประเภทจิตรกรรม การแสดงศิลปกรรม
แห่งชาติ ครั้งที่ ๘

ได้รับยกย่องเป็นศิลปินชั้นเยี่ยม

ได้รับพระราชทานปริญญาดุษฎีบัณฑิต
กิตติมศักดิ์ สาขาจิตรกรรม

ได้รับรางวัลแมกไซไซ สาขาบริการชุมชน

ได้รับคัดเลือกเป็นศิลปินแห่งชาติ

ได้รับแต่งตั้งเป็นราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์

เป็นอาจารย์สอนวิชาจิตรกรรมที่มหา-
วิทยาลัยศิลปากร

เป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์คณะจิตรกรรม
ประติมากรรมและภาพพิมพ์ หัวหน้าภาค
วิชาจิตรกรรม

เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะไทย ทำการซ่อม
อนุรักษ์และคัดลอกภาพเขียนโบราณที่
อยุธยา เพชรบุรี สุโขทัย และจังหวัดใน
ภาคเหนือ

เป็นกรรมการคัดเลือกงานศิลปะเพื่อส่งไป
แสดงในนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยของ
ศิลปินแห่งชาติ ปี ๒๕๒๓ ณ ประเทศ
ญี่ปุ่น

เป็นอาจารย์สอนวิชาศิลปะไทยประเพณี
วิทยาลัยช่างศิลป์

Fua Haribhitak

In writing these few notes on the exhibition of paintings and drawings by Fua Haribhitak, my memory goes back to the past 25 years when we organized a School of Fine Arts in the Fine Arts Department, for the purpose of training young Thai in the arts of painting and sculpture. A group of ten youths came from the Arts & Crafts School of Bangkok where for two or three years they had received the preliminary principles of art. In those days, there were not so many past-times to distract the minds of the students and so each of them, for emulation's sake, was keen to do better than his fellow-students.

Fua Haribhitak joined the first group and, on account of his temperament, it was not easy to have him comply with the rules of the school. Although very respectful and not complaining, it was evident that he suffered in submitting himself to the discipline of the academy. On my part, as far as possible, I tried my best to avoid contrasting with the character of the young Fua. He made experiments of many techniques of painting in order to find the one which best suited his nature. He was very anxious to learn and what he learned, he did with most seriousness.

What compelled me more to admire him was his exceptionally remarkable drawing, and as drawing is the grammar of every plastic art, so I felt sure that one day this young man would become a real artist.

Of course, during this period of artistic training, Fua's style was that referred to as "Impressionism"—the word "Impressionism" should not be understood as copy of the Western Impressionist School. "Impression" means to record in lines, colours or plastic volumes, the impression the artist receives from Nature, objects or anything else. This impression is quite personal, and for such a reason the impressionistic work of an artist has nothing to do with photographic reproductions. That work reflects a personal emotion and so Impressionism means to express sincerely what we see and, accordingly, we feel without any intellectual speculation.

Of the many studies of still-lives, nudes, portraits, etc., Fua made in this first period, only two portraits remain : one in oil colours, the other in pastels—the rest was destroyed during the second World War by a bombardment of Bangkok.

Meanwhile, studying at the school of Fine Arts, Fua had occasion to follow a course of history on Indian art. This gave him the longing to see India. In fact, in 1941, our young artist went to India to follow his quest on art education. There he settled at the University of Viswa-Bharati at Santiniketan. In that intellectual centre, Fua's passion for art grew stronger and stronger. He worshipped the masterpieces of old Indian art, and for the first time, realized how valuable is the old artistic patrimony of each race. This idea had its beneficial effects when Fua returned to Thailand.

The artistic talent of our young artist was also praised by the famous Indian painter, Nandalal Bose, Principal of the Kala-Bhawan of the University of Viswa-Bharati.

Unfortunately, the fruit of Fua's visit to India came to an abrupt end when the second World War broke and our artist was interned in a camp together with many Japanese, among whom there were also some painters. Although suffering from malaria and anemia, Fua did not abandon his art. Being interested in Indian philosophy our artist spent part of his time in studying Yoga system and admiring Nature.

With a few tubes of water colours left and some scraps of paper, he made studies of the people surrounding him. With those studies he composed a small painting depicting a group of Japanese women and children. The figures, synthesized in their principal masses, compose each other in a fine unity, while the bright chromatic effect ensuing from the colourful kimonos is most pleasing. We regret very much that for one reason or another this composition was not enlarged as the artist had proposed to do. It would have been a fine work of art and also would have served as stimulus to other artists in doing important paintings. This small picture together with a study of dahlias were rewarded the first and second prizes in a competition arranged by the artists of the camp. In 1946 Fua came back to Thailand. The sense of admiration for old art, awakened during his stay in India, suggested to him to paint some of the old murals of Ayuthia, Sukhothai and Pejuri which were in such bad condition of preservation that was to be expected soon their total obliteration. At that time, nobody, or very few, thought Fua's work worth while. Today everyone acknowledges the importance of the work done by this artist in recording paintings which have vanished in these last ten years.

IN 1948 some of Fua's reproductions, together with many other old and modern objects of Thai art, were exhibited in London at the Royal Thai Legation under the patronage of H.E. Mr. Direk Jayanama, the then Thai Minister. Another exhibition of these fine reproductions was held at the Fine Arts Department in the year 1952.

From 1947 to 1954 Fua's activity was divided between teaching art in the University of Fine Arts and doing paintings which eventually were shown in the annual National Exhibitions of Art of Bangkok. According to the rules of the National Exhibition, these paintings being rewarded three gold medals in the years 1949, 1950, 1957, Fua Haribhitak became one of the officially recognized artist of Thailand. S.C.Y., Silapin Chan Yiam.

In 1954, Fua won a scholarship offered by the Italian Government and spent two years in Italy. This was a period of great activity. More than a hundred paintings and drawings were made by our artist. His works drew the attention of Signor Oppo, professor of painting of the Academy of Rome, who found in Fua those high qualities proper to real artists.

The majority of the paintings and drawings made in Italy convey the impression Fua received from Nature or from

everything he painted. The beholder of these works of art cannot help to feel a warm enthusiasm—they are done with an extreme sincerity—without any extravagant idea to do novelties, a defect which seems to be general in our modern intellectual life.

In the views of Capri we may enjoy the bright light proper to that island—there are days that this light is so strong that the intensity of all colours seems to disappear in a bath of blazing atmosphere.

From the first paintings made in Italy, we notice a certain hesitation: the artist was not sure of his palette—he was enchanted by the beauty, by light, but did not dare to express it vividly. Afterwards, mastering the emotion he sings with his natural enthusiasm the charms of Nature.

Fua's quest for evermore profound expressions made him experiment in what is referred to as cubism, or better, a style which strives to render those effects we may notice when light and colours, playing over an object, intersect each other, changing its apparent realistic forms. Of course, in Thailand, our public is not yet accustomed to such a kind of art, but in reality, it has serious and fine qualities. Of Fua's paintings in this style, I prefer that nude, in green tonality, which was exhibited last year at the National Exhibition of Art. But on the whole, personally, I like better the expressions of this artist when free from any intellectual

reasoning, especially I prefer his beautiful drawings. Here, any person initiated in art appreciation is truly impressed by Fua's expressive power. Neither cameras nor any other mechanical devices could render the invisible universal essence, the principal quality in a work of art, which moves our feelings or gives us high imagination. From here, the difficulty is to explain what art is. A few lines, a few colours, a few effects of chiaroscuro may give us joy or sorrow, serenity or animation. Of course, these sensations are different according to our own nature because individuals react accordingly. For instance, personally, in beholding the delicate ink-pen drawing of a street of Florence near Piazza Santa Maria Annunziata, my spirit is brought into a melancholic and dreamy world—I prove a sensation of pure serenity. On the contrary, the strong, bold brush-drawing depicting the Baptistry and the Cathedral of Florence acts on me as an invigorating force from which life becomes a dynamic reality.

To appreciate art, we have to abandon ourselves to the artist's creation. Now, in the case of Fua's works, made principally in Italy, let him be your guide in visiting Venice, Rome, Pisa, Florence, etc., listen to his songs reflecting his spirit saturated with beauty, mystery and dreams.

Silpa Bhirasri

เพื่อ หริพิทักษ์

ในการเขียนข้อความเกี่ยวกับการแสดงงานจิตรกรรม ภาพเขียนสีและภาพวาดด้วยเส้นของนายเพื่อหริพิทักษ์ นั้น ความทรงจำของข้าพเจ้าย้อนหลังไปยี่สิบห้าปีที่แล้วมา เมื่อได้มีการก่อตั้งโรงเรียนประณีตศิลปกรรมขึ้น ณ กรมศิลปากร เพื่อความมุ่งหมายที่จะฝึกฝนเด็กไทยให้มีความชำนาญในงานจิตรกรรมและประติมากรรม ได้มีนักเรียนช่างหนุ่ม ๆ ประมาณสิบคนซึ่งได้ศึกษาความรู้ศิลปะเบื้องต้นมาแล้วจากโรงเรียนเพาะช่าง มาศึกษาต่อยังโรงเรียนประณีตศิลปกรรม ในสมัยก่อนโน้นยังไม่มีสิ่งสนุกสนานเพลิดเพลินมากมายนักซึ่งจะทำให้จิตใจออกแวก และทุกคนก็มีความขยันหมั่นเพียรทำงานประกวดประชันเพื่อให้ได้งานดีกว่ากัน

เพื่อ หริพิทักษ์ เป็นผู้หนึ่งที่รวมอยู่ในหมู่นักเรียนช่างคณะนี้ และเป็นผู้ที่ไม่ชอบอยู่ในกรอบข้อบังคับของสถานศึกษา นัก แม้เขาจะเป็นคนที่เคารพต่อกฎและไม่เคยร่ำร้องอะไร ก็ยังเห็นได้ว่าเขาไม่สบายใจ และต้องถูกบังคับให้อยู่ในวินัยของสถานศึกษาศิลปะ โดยส่วนตัวข้าพเจ้านั้นได้พยายามอย่างที่สุดที่จะหลีกเลี่ยงสิ่งซึ่งเป็นการขัดแย้งต่อคุณลักษณะเฉพาะตนของเพื่อนหนุ่ม เขาได้ทำการฝึกฝนทดลองเทคนิคของงานจิตรกรรมหลายประเภทด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อค้นหาว่าเทคนิคใดจะเหมาะกับธรรมชาติของเขา เขาเป็นคนกระหายใคร่เรียนและสิ่งใดที่เขาเรียนก็เรียนด้วยใจจริง

สิ่งที่ใฝ่ใจให้ข้าพเจ้าชื่นชมเขายิ่งขึ้น คือภาพวาดด้วยเส้นอันพิสดารหาตัวจับได้ยาก และโดยเหตุที่ว่า การวาดด้วยเส้นเป็นไวยากรณ์ของศิลปะประเภทจิตรกรรม ประติมากรรม ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงมั่นใจว่า วันหนึ่งเด็กหนุ่มผู้นี้จะกลายเป็นศิลปินที่แท้จริงขึ้นมาได้

เป็นสิ่งที่แน่นอนว่าในระยะเวลาที่ฝึกฝนศิลปนั้นแบบงานศิลปะของเพื่อจัดเข้าอยู่ในลัทธิ “อิมเพรสชันนิสม์” คำว่า “อิมเพรสชันนิสม์” นั้น ไม่ควรเข้าใจไปว่าเป็นการเอาอย่างสกุลช่างฝ่ายอิมเพรสชันนิสม์ของยุโรป “อิมเพรสชันนิสม์” หมายถึงการถ่ายทอดความ

ประทับใจของศิลปินที่ได้รับจากธรรมชาติจากวัตถุหรือสิ่งใดก็ตาม แล้วบันทึกลงไปอยู่ในเส้นในสีหรือในปริมาณอันเป็นปัจเจก ความประทับใจนี้เป็นส่วนตัวโดยแท้ ฉะนั้นเองงานที่แสดงออกอย่างประทับใจของศิลปินแต่ละคนจึงไม่มีสิ่งใดเกี่ยวข้องกับผลงานภาพถ่ายเลย งานของศิลปินนั้นสะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์ส่วนบุคคล ดังนั้นลัทธิอิมเพรสชันนิสม์จึงหมายถึงการแสดงออกต่อสิ่งที่เราเห็นอย่างจริงใจ และก็เช่นกันต่อสิ่งที่เรารู้สึกโดยปราศจากความคิดทางด้านพุทธิปัญญาเข้ามาแทรกแซง

บรรดางานเขียน ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ภาพเหมือนและอื่น ๆ ของเพื่อในสมัยแรกเหลืออยู่เพียงภาพเหมือนสองภาพเท่านั้น ภาพหนึ่งเขียนด้วยสีน้ำมัน อีกภาพหนึ่งด้วยสีชอล์ค นอกนั้นถูกบอมบ์ระเบิดเสียหายไปหมดสิ้นเมื่อคราวสงครามโลกครั้งที่สอง

ขณะที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนประณีตศิลปกรรมนั้น เพื่อได้มีโอกาสเรียนประวัติศาสตร์ศิลป์ของอินเดียด้วย ซึ่งทำให้เขาได้ฝันที่จะไปอินเดีย ด้วยเหตุนี้เอง ในปี พ.ศ. 2483 ศิลปินหนุ่มของเราได้เดินทางไปยังประเทศอินเดีย เพื่อศึกษาศิลปะตามความปรารถนาอันแรงกล้าของเขา เมื่อไปถึงก็ได้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยวิศวะการะตี ณ สันตินิเกตัน และในท่ามกลางแหล่งพุทธิปัญญานั้นเอง ความหลงใหลใฝ่ฝันของเพื่อที่มีต่อศิลปะก็ยิ่งทวีความแรงกล้าขึ้นทุกที เขาบูชางานศิลปะโบราณชั้นครูของอินเดียและนับเป็นครั้งแรกที่เขาได้ตระหนักถึงคุณค่าในศิลปะโบราณอันเป็นมรดกตกทอดของแต่ละชาติ ความคิดเห็นเช่นนี้จึงได้บังเกิดผลขึ้นเมื่อเพื่อได้กลับมาเมืองไทย

ความสามารถทางศิลปะของศิลปินหนุ่มของเราได้รับความยกย่องสรรเสริญจากจิตรกรอินเดียอันมีชื่อคือท่านนันทาลาโบส ซึ่งเป็นอาจารย์ใหญ่แห่งสถานศึกษาศิลปะของมหาวิทยาลัยวิศวะการะตี

เป็นที่น่าเสียใจว่าผลที่ได้จากการเขียนประเทศอินเดียของเพ็ญจำต้องสะดุดหยุดลงเมื่อสงครามโลกครั้งที่สองได้อุบัติขึ้น ศิลปินของเราได้ถูกคุมตัวอยู่ในค่ายกักกันร่วมกับพวกญี่ปุ่นซึ่งบางคนเป็นจิตรกร ในระหว่างนี้เพ็ญเกิดป่วยขึ้นเนื่องจากโรคมาเลเรียและโลหิตจาง แม้กระนั้นเพ็ญก็ได้หยุดยังการทำงานศิลปะ โดยที่เพ็ญสนใจในปรัชญาของอินเดีย จึงได้ใช้เวลาส่วนหนึ่งของชีวิตศึกษาโยคะ ศาสตร์และชั้นชมธรรมชาติ

ด้วยสีน้ำที่เหลือน้อยไม่ก็หลอดและกระดามแผ่นเล็ก ๆ เขาได้เขียนภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเขา จากภาพเหล่านี้เขาได้ประกอบภาพเขียนสีขนาดย่อม ๆ เป็นหมู่ผู้หญิงและเด็กญี่ปุ่น รูปหมู่นี้ประสานเข้าด้วยกันในบริมาตรอันเป็นหลักฐานสำคัญของภาพ แต่ละรูปอยู่ในความเป็นปึกแผ่นอันสวยงาม ประสิทธิภาพของสีสว่างซึ่งบังเกิดจากสีฟ้ากิโมโนอันสดสวยนั้นช่างน่าดูยิ่ง เป็นที่น่าเสียดายว่าภาพองค์ประกอบชิ้นนี้จะโดยเหตุผลประการใดก็ตามที่ มิได้ขยายใหญ่ดังเช่นที่เพ็ญได้ตั้งใจไว้ หากขยายใหญ่ได้ก็จะเป็นงานศิลปกรรมที่วิจิตรชิ้นหนึ่ง ทั้งจะเป็นสิ่งช่วยส่งเสริมให้ศิลปินทั้งหลายกระทำงานจิตรกรรมที่มีค่าสำคัญเช่นนั้นบ้าง ภาพเขียนชิ้นเล็กนี้รวมกับภาพ สวนดอกไม้ ได้รับรางวัลที่หนึ่งและที่สองในการประกวดซึ่งจัดให้มีขึ้นโดยคณะศิลปินแห่งค่ายกักกัน

ในปี พ.ศ. 2489 เพ็ญได้เดินทางกลับมายังประเทศไทย และเนื่องจากความรู้สึกชื่นชมที่มีต่อศิลปโบราณในขณะที่เขาพำนักอยู่ในอินเดียนั้นเอง ได้กระตุ้นเตือนให้เขาคัดลอกภาพเขียนสีบนฝาผนังโบราณของอยุธยา สุโขทัย และเพชรบุรี ซึ่งตกอยู่ในสภาพเสียหายไม่ได้รับการบำรุงรักษาที่ถูกต้องตามวิธีการอันสูญเสียไปในเร็ววันได้ ในเวลานั้นไม่มีผู้ใดหรือมีก็น้อยเต็มทีที่คิดว่า งานคัดลอกภาพเขียนโบราณของเพ็ญนั้นเป็นสิ่งมีค่าควรกระทำ ปัจจุบันนี้ทุกคนต่างก็เห็นความสำคัญของงานคัดลอกภาพเขียนโบราณซึ่งสูญหายไปในช่วงสิบปีที่ผ่านมาของศิลปินผู้นี้

ในปี พ.ศ. 2491 ทางราชการได้นำงานคัด

ลอกภาพเขียนโบราณของเพ็ญ พร้อมด้วยศิลปวัตถุโบราณและปัจจุบันของไทยไปแสดงในกรุงลอนดอน ณ สถานที่ทูตไทย ภายใต้ความอุปถัมภ์ของท่านอัครราชทูตจิเรก ชัยนาม ต่อมาในปี 2495 ก็ได้มีการจัดงานคัดลอกภาพเขียนสีโบราณ ณ กรมศิลปากรอีกครั้งหนึ่ง

จากปี พ.ศ. 2490 ถึงปี พ.ศ. 2497 งานในหน้าที่ของเพ็ญแยกออกได้สองสถาน คือการสอนวิชาจิตรกรรมในมหาวิทยาลัยศิลปากร และการปฏิบัติงานจิตรกรรมซึ่งส่งเข้าแสดงในงานแสดงศิลปกรรมแห่งชาติในกรุงเทพฯ ด้วยงานจิตรกรรมเหล่านี้ได้รับรางวัลเหรียญทองคำในปี พ.ศ. 2492, 2493, 2500 ตามกฎของการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ จากนั้นเองเพ็ญได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินชั้นเยี่ยมของเมืองไทยผู้หนึ่ง

ในปี พ.ศ. 2497 เพ็ญได้รับทุนการศึกษาจากรัฐบาลอิตาลีไปศึกษาศิลปกรรมต่อ ณ ประเทศอิตาลีมีกำหนดสองปี นี่เองเป็นเวลาที่เขาได้แสดงให้เห็นถึงสมรรถภาพอันยิ่งใหญ่ของเพ็ญในการทำงานศิลปะ ภาพเขียนสีและภาพวาดด้วยเส้นจำนวนมากที่สร้างขึ้นด้วยฝีมือของศิลปินของเรา งานของเขาเรียกร้องความสนใจจากซินญอร์ออกไป ศาสตราจารย์ฝ่ายจิตรกรรมแห่งสถานศึกษาศิลปะของโรม ศาสตราจารย์ผู้นี้ได้เห็นคุณภาพอันสูงส่งแห่งความเป็นศิลปินไทยโดยแท้จริงอันมีอยู่ในตัวเพ็ญ

ส่วนใหญ่ของภาพเขียนสีและภาพวาดด้วยเส้นซึ่งเพ็ญกระทำในอิตาลีนั้น ได้ถ่ายทอดความรู้สึกประทับใจที่เพ็ญได้รับจากธรรมชาติหรือจากสิ่งใด ๆ ก็ดี ออกมาให้เห็นอย่างเด่นชัด ผู้ที่ได้ชมงานศิลปกรรมเหล่านี้มีอาจงัดแว่นความรู้สึกชื่นชมในความวิริยอุตสาหะ ซึ่งเพ็ญได้มีอยู่ต่องานของเขาด้วยความจริงใจอย่างสุดซึ้ง ปราศจากซึ่งความคิดที่จะกระทำสิ่งใหม่ ๆ แปลก ๆ อย่างไม่มีเหตุผลอันเป็นสิ่งที่ร้ายต่อชีวิตทางพุทธปัญญาโดยทั่วไปในโลกปัจจุบันนี้

พูดถึงภาพทิวทัศน์ของเกาะคาปรีนั้นเราอาจชื่นชมแสงสว่างสดใส ซึ่งเป็นสิ่งโดยเฉพาะของเกาะนี้

ได้ มีวันที่แสงสว่างนี้แรงกล้าจนดูความเข้มข้นของสีทั้งหมดปลาสนากรไปในห้วงของบรรยากาศอันรุ่งโรจน์ ฉะนั้น

ภาพเขียนระยะแรกของเพ็ญในอิตาลีนั้น สังเกตได้ว่ายังมีความลังเลไม่แน่ใจนัก เขาได้รับความชื่นชมจากความงามของธรรมชาติ จากแสงสีจนไม่กล้าแสดงออกซึ่งความรู้สึกอย่างมีชีวิตชีวา แต่ต่อมาก็ข่มอารมณ์ได้ เขาจึงบรรยายเพลงอันบรรเจิดของธรรมชาติลงไปในแผ่นผ้าใบ ด้วยความมานะอันเป็นคุณสมบัติประจำตัว

จุดหมายปลายทางของเพ็ญสำหรับการแสดงออกของผลงานอย่างลึกซึ้งนั้น ได้ก่อให้เกิดผลการทดลองในสิ่งซึ่งเราเรียกกันว่า ลัทธิ “คิวบิสม์” ขึ้นแก่เขา หรือถ้าจะพูดให้เหมาะก็คือ แบบแผนศิลปะอันหนึ่งซึ่งแสดงออกแห่งประสิทธิภาพของแสงและสีอันฉาบฉวยอยู่บนวัตถุสิ่งหนึ่งตัดผ่านซึ่งกันและกัน ทำให้บังเกิดการเปลี่ยนรูปจริงขึ้นในขณะนั้น ย่อมเป็นสิ่งที่แน่ว่า ในเมืองไทยนั้นประชาชนยังไม่คุ้นกับศิลปะประเภทนี้นัก แต่ความจริงแล้วศิลปะอันนี้คือคุณสมบัติที่วิจิตรและไม่ใช่สิ่งกระทำกันได้โดยผิวเผิน งานจิตรกรรมของเพ็ญตามแบบแผนนี้ (คิวบิสม์) ข้าพเจ้าชอบรูป ผู้หญิงเปลือย มากกว่าอันใด รูปนี้มีวรรณะสีเขียว ได้เคยนำออกแสดง ณ หอศิลปะแห่งชาติเมื่อปีกลาย แต่เมื่อกล่าวโดยส่วนรวมเป็นการส่วนตัวแล้ว ข้าพเจ้าชอบการแสดงออกของศิลปินผู้นี้ เมื่องานของเขาเป็นอิสระไม่เกี่ยวกับเหตุผลของความคิดอันได้มาจากด้านพุทธปัญญาใด ๆ เป็นพิเศษ โดยเฉพาะข้าพเจ้าชอบภาพวาดด้วยเส้นอันสวยงามของเขา จากภาพวาดด้วยเส้นนี้เองไม่ว่าใครก็ตามที่นิยมชมชื่นในศิลปะย่อมบังเกิดความจับใจจากพลังงานของเพ็ญ กล้องถ่ายรูปหรือเครื่องมือแมคคาณิกส์ใด ๆ ก็ดี ก็มิอาจจะถ่ายทอดธาตุแท้ของ

จักรวาลอันมองไม่เห็น ธาตุแท้อันเป็นคุณสมบัติสำคัญในงานของศิลปิน ซึ่งเร้าอารมณ์หรือสร้างมโนภาพอันสูงส่งให้แก่เราได้เช่นนี้เลย จากภาพวาดด้วยเส้นเหล่านี้เอง จึงเป็นการยากที่จะอธิบายว่า ศิลปะคืออะไร ? เพียงเส้นสองสามเส้น สีไม่กี่สี ประสิทธิภาพทางน้ำหนักอ่อนแก่เพียงไม่กี่น้ำหนัก ก็อาจสร้างความรู้สึกให้เราบังเกิดความสนุกสนานยินดีหรือโศกเศร้าเสียใจ บังเกิดความสงบหรือความมีชีวิตได้ ย่อมเป็นของแน่ว่า ความรู้สึกสะท้อนอารมณ์เหล่านี้ย่อมแตกต่างกันไปตามธรรมชาติแต่ละบุคคล เพราะแต่ละคนนั้นมีความรู้สึกสะท้อนออกไม่เหมือนกัน ยกตัวอย่างเช่นตัวข้าพเจ้าเอง ขณะที่ดูภาพ ถนนสายหนึ่งในเมืองฟลอเรนซ์ ซึ่งวาดด้วยเส้นปากกานอันสวยงาม วิญญาณข้าพเจ้าก็ล่องลอยไปสู่โลกแห่งความฝันอันเปลวเปลว บังเกิดความรู้สึกสงบอย่างบริสุทธิ์ ตรงกันข้าม ภาพสถานที่เจมม้านันต์และวิหารแห่งเมืองฟลอเรนซ์ ซึ่งเขียนอย่างกล้าแกร่งด้วยพู่กันนั้นมิอาจให้ข้าพเจ้ารู้สึกสะท้อนใจว่า ชีวิตเรานี้ตกอยู่ในความจริงอันหนึ่ง ซึ่งเต็มไปด้วยความรวดเร็วสับสนอลหม่าน

♦ ♦ ♦
การที่เราจะชื่นชมศิลปินนั้น จำต้องสดุดตัวของเราก่อนไปนอกวงของการนมัสการของศิลปินเสียก่อน อย่างไรก็ดี ในกรณีของเพ็ญส่วนใหญ่ที่สร้างขึ้นในอิตาลีนั้น เราต้องปล่อยให้เขาเป็นผู้นำท่านไปเยือนกรุงเวนิซ โรม ปิซา ฟลอเรนซ์ ฯ และฟังเพลงซึ่งสะท้อนออกแห่งวิญญาณอันกลุกเกล้าอยู่กับความงาม ความเร้นลับและความฝันของเขา

ศิลป์ พีระศรี
มหาวิทยาลัยศิลปากร

เพื่อ หริพิทักษ์

ข้าพเจ้าเคารพและรักอาจารย์เพื่อมาแต่แรกรู้จักท่าน เพราะแลเห็นคุณวิเศษในทางสร้างสรรค์ภาพเขียนสมัยใหม่ อย่างหาตัวจับไม่ได้ในเมืองไทย และถ้าท่านพัฒนามติ-กรรมด้านนี้ ท่านจะมีความเป็นเลิศในวงการสากล ชนิดที่ เชื่อได้ว่าไม่น้อยหน้าศิลปินเอกในระดับโลก แต่แล้ว ท่านกลับละงานวาดงานเขียนที่ท่านรักอย่างเป็นชีวิตจิตใจ มาจับงานด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะก็ภาพ จิตรกรรมฝาผนัง อย่างทุ่มเทชีวิตให้เป็นเดิมพันเอาเลย ก็ว่าได้

ถ้าไม่มีอาจารย์เพื่อ เราจะรู้จักภาพจิตรกรรมโบราณ ของอยุธยาและสุโขทัยละหรือ โดยเฉพาะก็ภาพฝาผนังใน องค์พระปรมาภิไธยวัดมหาธาตุที่กรุงเก่า และที่ในตำหนักสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดพุทธโสธรวรยุ ที่จิม ทอมสันจำลอง อาคารมาเป็นทำการบริษัทใหม่ไทยอยู่ในบัดนี้

ยังวัดใหญ่ สุวรรณาราม ที่เพชรบุรีนั้นเล่า อาจารย์เพื่อรักษาภาพฝาผนังในพระอุโบสถด้วยความละเอียดถี่ถ้วน ยิ่งกับแพทย์ผู้พยายามเยียวยากไขไขใกล้ตาย โดยไม่หวัง ผลตอบแทนในทางลาภยศสรรเสริญใด ๆ ความข้อนั้นนับว่า ผิดกับนักอนุรักษ์รุ่นหลังผู้โลกทรยศและชื่อเสียง อย่างปราศจากการละเมียดและละเอียดลออในทางวิชาการอีกด้วย ในที่นี้ จะไม่ขอเอ่ยถึงรายละเอียดต่าง ๆ ทั้งที่ธนบุรี ชลบุรี เชียงใหม่ น่าน ลำปาง ฯลฯ โดยที่งานอนุรักษ์ รุ่นแรก มีองค์การ กัลยาณพจน์เป็นผู้ช่วยที่เข้มแข็งและเอาจริง เอาจัง ทั้งยังอุทิศชีวิตในช่วงนั้น ๆ ไม่แพ้อาจารย์

ไม่เพียงแต่การคัดลอกภาพจิตรกรรมฝาผนังเท่านั้น ก่อนหน้านั้น ท่านก็เคยคัดลอกภาพสมุดไตรภูมิ ให้แก่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ตามคำขอของอธิบดีกรมศิลปากร สมัยนั้น ซึ่งคุณธนิต อยู่โพธิ์ พิจารณาแล้วเห็นว่า ไม่มีใครที่จะสามารถทำงานชิ้นนี้ได้ จึงมอบให้ท่านทำ ซึ่งท่านก็เต็มใจรับมาดำเนินการด้วยธรรมจันทะ จนงานชิ้นนั้นมีความเป็นเลิศไม่แพ้ฉบับครูของโบราณเอาเลย

โรงเรียนช่างศิลป์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร ที่จ้าง

อาจารย์เพื่อไว้ ก็คงจะไม่เห็นคุณค่าของท่านเท่าไรเช่นกัน ยิ่งพระเจ้าที่ท่านเกี่ยวข้องด้วย ก็เห็นกันดั่งกับว่าท่านเป็นคนธรรมดาสามัญ ซึ่งออกจะเขย ๆ เอาเสียด้วย หากไม่ว่า คนที่เป็นศิลปินอันยิ่งใหญ่อย่างเพื่อ หริพิทักษ์นั้น ปราศจาก อหังการ มีแต่ความอ่อนน้อมถ่อมตนและเรียบง่าย

กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คืออาจารย์เพื่อเป็นเจ้าเงาะ ที่ห่อหุ้ม รูปสุวรรณ์ไว้ชั้นใน จำเพาะคนที่ตามิวแวจิงและทูลประโปรง เข้าได้ซึ่งถึงความดีและความงามของท่าน

นิมิตตึกตรงที่อาจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้แลเห็นแวว อันเป็นเลิศนี้มาก่อนแล้ว ยังเจ้าคุณอนุমানราชชนกอีกคน แม้จนหลวงนฤมิตรเรขการก็ยกย่องผลงานของท่าน มาแต่ ท่านยังเพียงจะแรกแตกเนื้อหนุ่ม และทำงานอยู่ที่ห้องศิลป์ของ คุณหลวง ซึ่งมีสำนักงานอยู่แถววัดราชบพิธในยุคนั้น

ส่วนผู้ที่เป็รจนาแล้วเสียงพวงมาลัยให้เจ้าเงาะนั้น คือ ม.ร.ว.ถนอมศักดิ์ อิดาพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า จรูญศักดิ์กฤดากร อดีตอัครราชทูตสยาม ประจำปารีสและ อดีตเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม โดยที่คุณหญิงเป็นหลานตา ของเจ้าพระยาอภัยภูเบศ ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินสุดท้ายของ เมืองพระตะบอง ก่อนตกไปเป็นของฝรั่งเศสอีกด้วย

คงจะไม่เป็นการเกินเลยไปที่จะกล่าวว่า คุณหญิง ถนอมศักดิ์ งามพร้อมทั้งรูปสมบัติ ทรัพย์สมบัติและชาติ ตระกูล ทั้งยังมีความเป็นศิลปินตามรอยของอาจารย์เพื่อ โดยที่ต่างก็รักกันอย่างไม่คำนึงถึงขีดค้นความแตกต่าง ทางสังคมและทรัพย์ศฤงคารเอาเลย

เจ้าเงาะกับรจนาเพียงถูกเนรเทศไปอยู่ที่กระท่อม ปลายนา แต่กรณีของเรานี้ อาจารย์เพื่อถูกเนรเทศไปอินเดีย และภรรยาถูกพรากไปเป็นอื่นจนตลอดชีวิต หากมีพยานรัก ไว้ให้เป็นศิลปินน้อย ๆ ตามรอยบิดามารดาคนหนึ่ง ซึ่งต่อมา ได้หันมาจับงานด้านอนุรักษ์จิตรกรรมและคัดลอกภาพ จิตรกรรมฝาผนังได้ไม่เลวเลย

ผลกระทบแห่งการพรากรัก ย่อมฝังแผลไว้ลึกมาก สำหรับทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ซึ่งเป็นเหตุให้แทบถึงกับเป็น โรคจิตเอาเลยด้วยซ้ำ มีหนายังมีมารร้ายในทางทรัพย์สมบัติ และอื่น ๆ ตามมาอย่างน่าสงสารนัก

เคราะห์ดีที่ในบั้นปลาย คุณหญิงได้ลูกชายและมิตร-สหายช่วยเหลือเกื้อกูลให้มีความสุขได้ในวัยชรา อาจารย์เอง ก็ได้ภรรยาคนใหม่ที่เป็นแม่ศรีเรือนและเป็นเพื่อนยาก

ในที่นี้ จะไม่ขอเอ่ยถึงช่วงชีวิตของอาจารย์เพื่อใน อินเดียและอิตาลี ทั้ง ๆ ที่ ๒ ประเทศนี้ได้เพิ่มพลังแรงทาง ศิลปะให้แก่ท่านเป็นอย่างยิ่ง

จะขอเอ่ยถึงกรณีเดียว คือหอไตร วัดระฆัง อาจารย์ มาหาข้าพเจ้า บอกว่าหมดหนทางเยียวยารักษาเสียแล้ว กรมศิลปากรกับวัดพูดกันไม่รู้เรื่อง พระท่านจะรื้อ เพื่อขยาย บริเวณเมรุ ขอให้ข้าพเจ้าไปช่วยด้วยเถิด

เวลานั้น ข้าพเจ้าจัดกลุ่มประชุมกันเนื่อง ๆ กับคนหนุ่มสาว เรียกว่าชมรมปริทัศน์เสนาฯ จึงพากันข้ามเรือ ไปยังวัดนั้น (สะพานพระปิ่นเกล้ายังไม่มี)

ทุกคนเห็นแล้วก็ทอดถอนใจใหญ่ ข้าพเจ้าได้ขอให้ ทุกคนอ่านพงศาวดารรัชกาลที่ ๒ มาก่อน โดยที่สมเด็จพระยา ราชดาร์งฯ ทรงนำพระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา นริศฯ ตัดตอนมาลงไว้ ว่าหอไตรแห่งนี้มีความเป็นเลิศทั้ง ทางสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม โดยสืบทอดศิลปะวัฒนธรรม ขึ้นไปทางกรุงธนบุรีจนถึงกรุงศรีอยุธยา ยิ่งมีมีพระอาจารย์ นาคด้วยแล้ว ถือได้ว่าเหลือร่องรอยอย่างวิเศษไว้แก่แห่งเดียว ในโลก ทั้งทางวัดยังเชื่อกันว่าอาคารหลังนี้เป็นพระนิวาสสถาน เดิมของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกอีกด้วย

ที่ต้องพากันทอดถอนใจก็เพราะว่าอาคารชำรุดทรุด-โทรมมาก หลังคารั่ว ฝนรดรูปภาพฝาผนังเสียหายหลาย แห่ง ทั้ง ๆ ที่จิตรกรรมฝาผนังกับไม้หาได้ยากเป็นอย่างยิ่ง ภายในหอไตรสกรปรกโลโครก ตู้พระธรรมระเกะระกะ รอบ ๆ นั้นเป็นดั่งแหล่งเสื่อมโทรม สระที่ขุดไว้รอบหอไตรต้นเขิน น้ำเน่าเสีย แดมศาลาตั้งศพรุกกล้าเข้ามาประชิดหอไตร อย่าง น่าหวงอัศจรรย์ยิ่งนัก

พวกเราเปรยกันว่าสภาพหอไตรคล้ายสภาพของ เมืองไทย คือมีแต่ทรุดกับทรุด และแล้วผู้มีอำนาจวาสนาก็ ไม่สนใจจะแก้ปัญหาอันเลย มุ่งแต่ก่อสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่ น่าเกลียด ที่เป็นพิษเป็นภัยในทางนิเวศวิทยา คนดีมีฝีมือ พร้อมจะอุทิศชีวิตเพื่ออนุรักษ์ศิลปสถาน โบราณวัตถุ

สำคัญยิ่ง กลับไม่มีใครนำพา

ข้าพเจ้าจึงชักชวนพรรคพวกอธิษฐานกันว่า ถ้าเรา แก้ปัญหาหอไตรให้คืนดีขึ้นไม่ได้ เมืองไทยจักไม่มีอนาคต โดยที่ช่วงนั้นยังเหลือเวลาอีกเกือบ ๒ ทศวรรษ กรุงรัตน-โกสินทร์จะครบ ๒๐๐ ปี และพวกเราในชมรมปริทัศน์เสนาฯ ได้ร่วมกันจัดงานอนุสรณ์อยุธยา ๒๐๐ ปีมาแล้ว และงาน เพิ่งเสร็จไปสักสองปีเท่านั้นเอง จึงคิดช่วยอาจารย์เพื่ออย่าง เดิมที่ เสี่ยงบารมีเพื่อความงามและความดีของบ้านเมือง

การจัดงานอนุสรณ์อยุธยาใน พ.ศ. ๒๕๔๐ นั้น มี ฝ่ายค้านมาก แต่ก็สำเร็จลุล่วงได้อย่างเกือบจะเรียกว่า อัศจรรย์ งานบูรณะหอไตรนี้ก็คล้าย ๆ กัน

ที่แรก ท่านผู้รักษาการเจ้าอาวาสขัดข้อง แต่อาศัย ได้ฟังบารมี ม.จ.ยาใจ จิตรพงศ์ ทรงรับเป็นประธานงาน บูรณะ พระท่านก็ยินยอมด้วยความยินดี เพราะท่านเป็น สักกัวิฑาริกของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ม.ร.ว.เจริญ อิศรางกูร) ซึ่งมีศักดิ์เป็นหลวงพี่และชอบพอกับสมเด็จพระ เจ้าฟ้า พระบิดาของท่านยาใจ

จากจุดเริ่มเช่นนี้ แล้วค่อยขยายต่อไปจนได้รับพระบารมี ปกเกล้าฯ พระราชทานเงินกันถมมาให้ได้บูรณะปฏิสังขรณ์ ตามหลักวิชาการทุกประการ แม้จะกินเวลานาน แต่อาจารย์ เพื่อก็ไม่เคยทอดทิ้งหรือท้อแท้ ในที่สุดได้นายสุเมธ ชุมสาย นาววาทัญญ และนายเอกวิทย์ ณ ถลาง นายนิจ ใหญ่-ธีระนันท์ ฯลฯ ช่วยกันเป็นแรงหนุน จนงานลุล่วงทันฉลอง กรุงครบ ๒๐๐ ปี

จะว่าการเสี่ยงบารมีครั้งนี้สำเร็จผลไปเปละหนังกี่ ยังได้ แม้จะมีผลได้ให้อาจารย์เพื่อเป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์ ของสยามสมาคมและได้รางวัลแมกชายชาญ จนมหาวิทยาลัย พลอยเห็นความดี เสนอดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ให้ จนได้เป็น ศิลปินแห่งชาติรุ่นแรก

จะอย่างไรก็ตาม ทั้งหมดนี้ไม่มีคุณค่าอะไรนักกับ อาจารย์เพื่อ เพราะการยกย่องคนดีของเรายังเป็นไปอย่าง ไร้ประสิทธิภาพ คนกึ่งดีกึ่งดีได้รับการเชิดชูอยู่แทบตลอด เวลา แต่อาจารย์ก็รับเกียรตินั้น ๆ อย่างมีมนสิการและอย่าง อ่อนน้อมถ่อมตน

คนสมถะอย่างอาจารย์เพื่อนั้น ถ้ามองดี ๆ ก็จะแลเห็นว่า เป็นคนใจกว้าง คว้ากระบี่เป่าเพื่องานอนุรักษ์ และเพื่อช่วยเพื่อนมนุษย์อย่างที่คุณมักไม่รู้กัน อาจารย์เพื่ออาจจะจนทรัพย์ แต่รวยน้ำใจ

ถ้าคนไทยรวยน้ำใจกันอย่างท่าน คงมีคนมาดูแลสุขทุกข์ของท่าน ไม่ให้ท่านต้องอยู่ในละแวกที่เต็มไปด้วยมลพิษ มีใครมาบริการท่าน มีห้องให้ท่านได้นั่งทำงานสบาย ๆ มีรถส่วนตัวให้ท่านใช้ หรือจะรอไว้ยกย่องท่านกันเมื่อท่านตายจากเราไปแล้ว

แม้มูลนิธิสิริธรโกเศศ-นาคะประทีป จะเป็นหน่วยงานย่อย ๆ ก็ได้มีส่วนเกื้อกูลอาจารย์เพื่อมาแต่แรกตั้งเมื่อ ๒๑ ปีมานี้ อาจารย์เพื่อก็เกื้อหนุนมูลนิธิฯ ดังท่านถือว่ายักษ์ของท่านได้รับใช้เจ้าคุณอนุমানฯ นายเก่าของท่าน ที่ถือตั้งกับว่าเป็นครูของท่าน

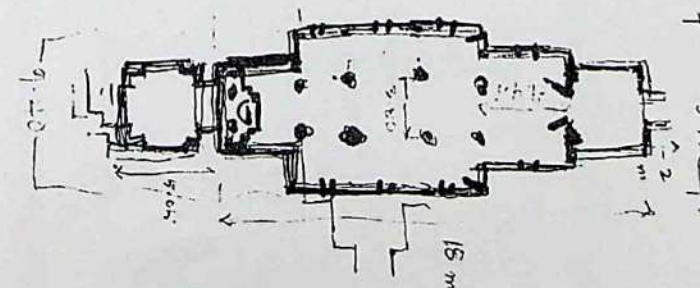
การที่มูลนิธิฯ มีส่วนจัดงานฉลองอายุ ๘๐ ปีให้ท่าน โดยจะเริ่มงานในวันที่ ๒๔ เมษายนนี้ ณ พิพิธภัณฑ์หอศิลป์แห่งชาติ ถนนเจ้าฟ้า พระนคร นั้น ท่านคงพอใจ ทั้งนี้

กรมศิลปากรกับคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้มีส่วนร่วมด้วยอย่างสำคัญ

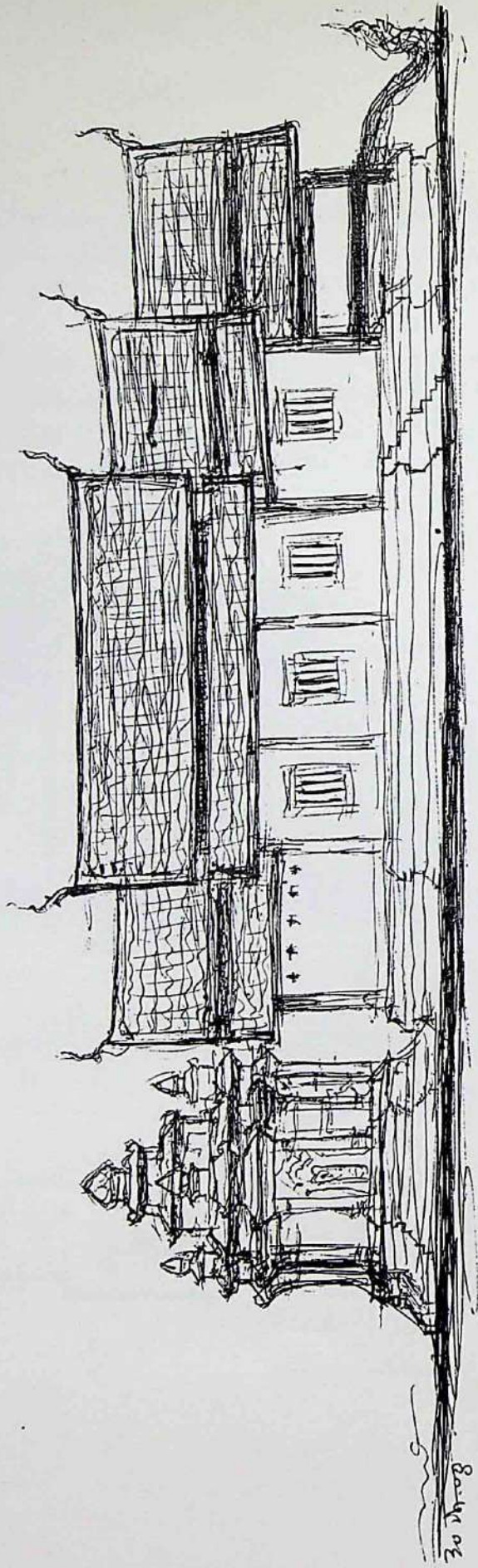
แม้วันเกิดจริง ๆ ของอาจารย์จะเป็นวันที่ ๒๒ พวกเราเลื่อนไปจัดงานสู่สาธารณะชนในวันที่ ๒๔ ก็เพราะจะถือสมมุติกันไปทำไมนักเล่า โดยที่วันคล้ายวันเกิดจริง ๆ ควรปล่อยไว้ให้ท่านบำเพ็ญกุศลเป็นส่วนตน อันคนนอกไม่ควรไปรบกวนท่านกันเลย สำหรับรายการงานแสดงภาพนั้น หากใครต้องการชม โดยเฉพาะก็ในทางเขียนภาพเส้นโบราณสถานล้านนา ซึ่งท่านได้เขียนในระหว่างที่ไปศึกษาค้นคว้าศิลปกรรม ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๗ ขอให้เชิญไปดูไปชมได้ ณ พิพิธภัณฑ์แห่งนั้น จนถึงวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ระหว่างเวลา ๘.๓๐-๑๖.๓๐ น.

ดูแล้ว จะเกิดอนุสติในทางอนุรักษ์ ในทางสร้างสรรค์ หรือในทางที่น้อมนำไปสู่ประโยชน์บุคคลเพียงใดหรือหาไม่ ขอให้ขึ้นอยู่กับจิตใจอันละเอียดละไมของแต่ละท่านแต่ละคนก็แล้วกัน

ส.ศิริรักษ์ Rama IX Art Museum Foundation

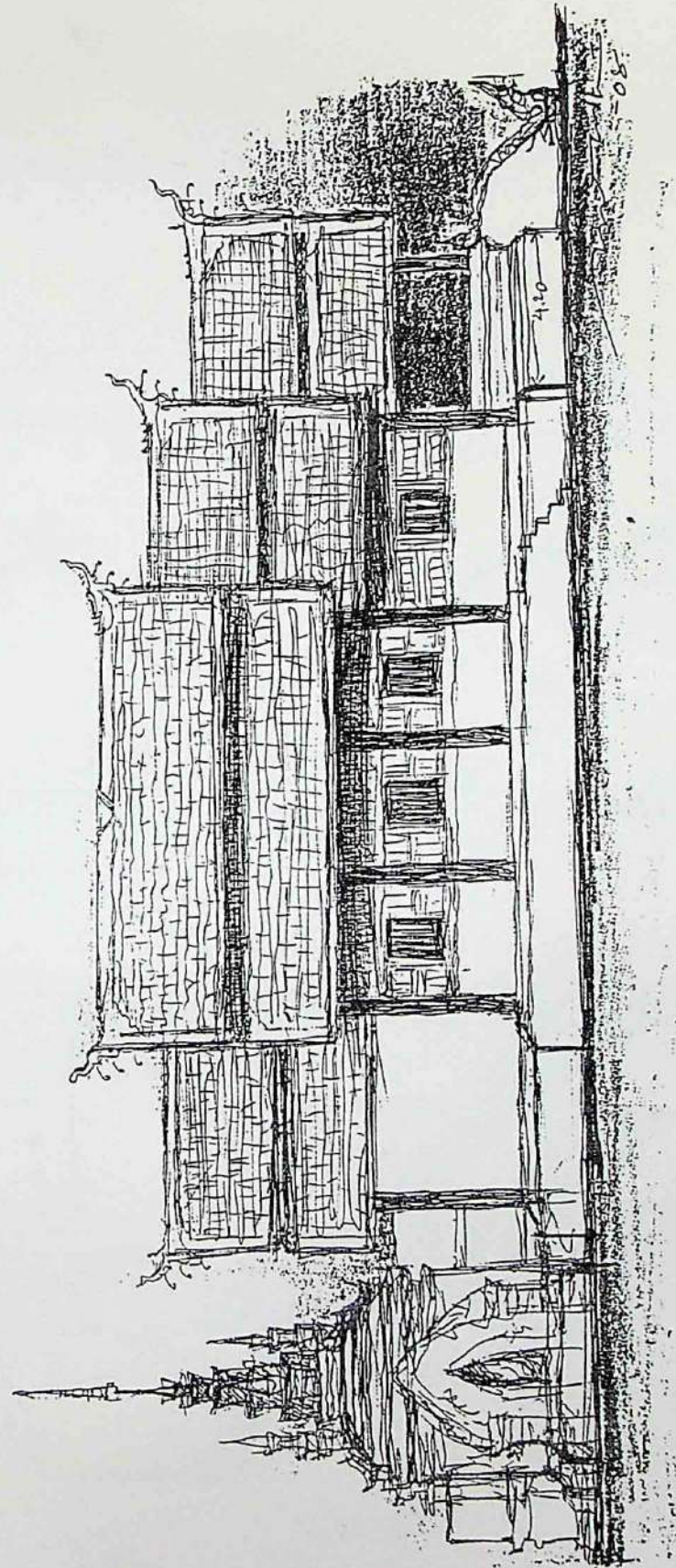

Am. 1000. 500. 200. 100.

Rama IX Art Museum Foundation

4.45. 3.15. 3.15. 4.45.

Am. 1000. 500. 200. 100.

قوس/معد

سرو

Rama IX Art Museum Foundation

کوسه
سرو
سرو

سرو